

Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Box 49015, 10028 Stockholm

PG 503197-6

2/91

PROGRAM JUNI - SEPTEMBER 1991

Glad sommar!

Ja, sommaren - eller är det regntiden? - har redan börjat, när jag skriver detta. Årets långresa, d v s cykelveckan på Ösel, är redan genomförd och deltagarna har återvänt, trötta men nöjda.

Sommaren är visserligen något av lågsång för oss, men det finns trots allt flera tillfällen att upptäcka sommarens glädjeämnen tillsammans i FNSiN - till jöss eller till lands och till fots.

Jag får lust att citera en av mina främsta litterära favoriter och hoppas att jag inte bryter mot copyrightreglerna genom att göra det. Så här har Piet sin beskrivit juni:

Så tændte kastanjen sin krone
igen i en sommerlig vår.
Flyvende fugleffjeld står
mod vårnattens lysende tone.
Jeg går i en ujordisk zone,
som går gennem alle år.

Fremtid og nutid og minde
blir ét om min dæmrende vej.
Juni står, blomstrende, bleg,
bøjet mod mig som en kvinde.
Hvis du, læserinde, er hende,
er Hun, som jeg elsker - dig.

Tillåt mig ett litet allvarsord mitt i försommarberusningen: de medlemmar som åtar sig att genomföra programpunkter ligger ofta ner mycket arbete på detta och i många fall är det nödvändigt för dem att veta i god tid hur stort intresset är. Om intresset för ett arrangemang skulle visa sig vara svagt behöver de ju inte anstränga sig i onödan. Tänk därför på att anmäla dig i god tid, när det står i programnotisen att föranmälan är nödvändig.

Läs nu vidare. Mycket roligt och spännande väntar dig.

Anders Schærström

Detta programblad är sammanställt av Benita Jansson och Anders Tunevi samt redigerat av Anders Schærström.

Redigeringen avslutades den 9 juni 1991.

Nästa programblad beräknas komma i slutet av september. **Manusstopp för programnotiser är den 15 september.** Skicka in dina programidéer på den bifogade talongen eller kontakta någon i programkommittén. Se funktionärslistan.

PROGRAM

NOTISER

FNSiN HAR GETT UT EN NY BOK:

Nu har vi gjort det igen! FNSiN har producerat en bok om vårt återupptäckta grannland Estland.

Natur och samhälle i Estland.

Utgivningsår 1991. 120 sidor.

Boken behandlar berggrund och jordmåner, miljöproblem och naturvård, naturskyddsområdena Endla och Nigula, förhistoria och arkeologiska fynd, historien från Tyska Orden till glasnost och perestrojka, estlandssvenskarna förr och nu, byggnadsminnen från svensktiden samt aktuella politiska, ekonomiska och kyrkliga förhållanden. Ett särskilt kapitel belyser cancersituationen mot bakgrund av misstankarna att olika slags miljöförstöring skulle ha orsakat en onormalt hög cancerfrekvens i Estland. Boken innehåller också en miniparlör - en rad användbara ord och fraser.

Normalpris: 90 kronor.

Medlemmar i FNSiN: 60 kronor.

Dröj inte med att beställa ditt exemplar! Sätt in beloppet (plus tio kronor för portot) på postgiro 60 80 83-2 eller kontakta någon föreningsfunktionär.

MASSOR AV PROVIANNT

Nu har vi åter fyllt på lagret av fältproviant. Frystorkade varmrätter, soppor, kex, choklad m m kan nu beställas till förmånliga priser. Använd den bifogade beställningslistan. Om du beställer omedelbart kan du räkna med leverans under juli.

Frågor besvaras av
PeO Sundqvist 08-50 73 19 (b), 53 71 92
(a) och Kjell-Åke Ingemansson 08-48 35 28.

UPPROPET OM NORRA DJURGÅRDEN

Som vi nämnde i tidigare nummer av NOS (dec 1990) har FNSiN tillsammans med ett flertal andra föreningar ställt sig bakom ett upprop mot exploatering av Norra Djurgården i Stockholm och angränsande områden. Uppropet, som återges i detta programblad, presenterades i mitten av maj vid en välbesökt presskonferens i närvaro av representanter för flertalet av de 22 undertecknande föreningarna.

Bakgrunden till uppropet är de planer på omfattande bebyggelse i området (bostäder, kontor, vägar) som framförs från vissa håll. De samverkande föreningarna anser att denna bebyggelse - trots bostadskön i Stockholm - vore djupt olycklig, eftersom området är unikt i fråga om såväl detaljer i natur- och kulturobjekt som helheten av arkitektoniskt intressanta hus. Grönskan i området kan nås av flest människor i Sverige på kortast tid dygnet runt och utgör en välbehövlig lunga för rekreation, idrott och friluftsliv. Antalet besök kan uppskattas till 12 - 15 miljoner per år! Världsnaturfonden (WWF) har tillsammans med Naturens Hus och Ståthållarämbetet dragit igång projektet EKO-PARKEN för att slå vakt om Djurgårdsområdena, Hagaparken och Ulriksdal, en närmiljö som få huvudstäder i världen har en motsvarighet till. (Se även programnotis nedan, 24-25 augusti)

FNSiNs kontaktperson är Erik Elvers.
08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (b)

NYA BÖCKER I LOKALEN

Föreningens boksamling har utökats med några böcker om Grönland. Samtliga är på danska.

Kujavarsiks rejse til månen är en samling både nya och gamla sagor och andra berättelser från Grönland, sammanställda av **Ove Bak**. Här finns en berättelse om ungarven som gifte sig med en räv. En annan saga berättar om Imerasugsuk som hade för vana att äta upp sina fruar. Läsaren får stifta bekantskap med diverse andar och hjälppandar, liksom med andebesvärjare. Boken är rikt illustrerad med svartvita fotografier av teckningar. 94 sidor. Utgivningsår 1977.

I **Nordbosaga** har **Lisbet Krarup** sammanställt de gamla berättelserna om vikingarna och Grönland. Här finns kända och mindre kända namn: Erik den Röde, Leif Eriksson, Thorgils Orrabeinsfostre, Skjald-Helge m fl. Boken är försedd med en namnlista och med nyttiga stamtavlor. 126 sidor.

Enok på fangst är en liten bok för barn om en grönländsk pojke som gör sina första försök att bli jägare. Boken är illustrerad med många färgbilder och illustrationer av grönländska fångstredskap. Lämpar sig säkert som en introduktion för barn i såväl danska språket som i traditionellt grönländskt leverne.

Du vet väl, att föreningen har en liten men ganska speciell boksamling. Framför allt finns här böcker om Färöarna, Grönland och Island men också om andra trakter i Norden. Om du vill låna kan du kontakta någon i styrelsen. Naturligtvis tar föreningen gärna emot donationer av böcker som rör natur och samhälle, särskilt i Norden.

PROGRAM

BÅTTURER I SKÄRGÅRDEN

Veckosluten 30 juni - 25 augusti

Vi utgår från Runmarö som man kommer till med buss nr 433 (i andra hand 434) från Slussen och passbåt från Stavsnäs. Lämpliga resmål för dagturer kan vara Stora Brand naturreservat, Jungfruskär eller Långviksskär (söderö), Hallskär,

Horssten. På två- eller flerdagsturer kan man komma till Stora Nassa, Gillöga, Kymmendö (Strindbergs Hemsö), Viking och Biskopsön Norsten. Utflykterna sker med motorbåt. Bensinkostnaderna delar vi.

För utflykter om två eller flera dagar behövs förstas tält, sovsäck och annan fältutrustning.

Ring för planering i god tid till Kaj Valtersson 0766-522 22 (Runmarö)

JAZZKRYSSNING

Torsdagen den 11 juli kl 19.30

Jazzkryssningen i högsommarkvällen är nu en tradition för FNSiN-medlemmar som befinner sig i Stockholm. Vi åker med s/s Björkfjärden och stampar takten till Sveriges jazzband medan vi äter/dricke medhavd matsäck (det går också att inhandla mat och dryck ombord) och sommarskyllningen faller. Tänk på att dessa kryssningar är mycket populära. Det är bäst att skaffa biljett i god tid, **Korakta mig gärna senast dagen före.** Eventuellt kan vi i så fall köpa biljetter tillsammans. Annars ses vi i god tid vid bryggan. (Nybroplan)

Anders Schærström 08-758 3003 (b) 08-665 2900 (a)

KVÄLLSVANDRING I EKEBYHOVS SLOTTSPARK

Tisdagen den 16 juli kl 18.00

Vi vandrar genom slottsparkens bokskog och tittar närmare på alla olika barrträd som finns där. Om slottet är öppet tar vi även en titt på det. Medtag matsäck som vi kan förtära i parken.

Vi samlas vid BP-macken vid busshållplatsen Ekvägen. Bussar går från Brommaplan. Alla bussar som går till Ekerö kan tas, d v s 301 - 311. Resan från Brommaplan tar ca 10 - 15 minuter.

Ola och Pia Eriksson, 0756-330 27 (b)

KRÄFTSKIVA I SKÄRGÅRDEN

Lördag 10 augusti

Hurra! Som redan har meddelats i andra medier har regeringen beslutat att tidigarelägga kräftpremiären i år.

Liksom de senaste somrarna ställer vi till knytkalas på kräftor på Runmarö i Stockholms skärgård. Resan dit tar ungefär en timme med buss från Slussen och passbåt från Stavsås. Övernattning är nödvändig. Det finns ca tio sängplatser. Dessutom finns det plats på golvet och möjlighet att tälta. Den som vill kan komma tidigt på lördagen och stanna hela söndagen för att se Runmarö och eventuellt göra en båttur längre ut i havsbandet.

Kontakta mig senast på fredagen den 9 augusti så att vi kan planera anskaffning av kräftor m m.

Kaj Valtersson 0766-522 22 (Runmarö)

GOTSKA SANDÖN - IGEN!

Måndag - torsdag 19 - 22 augusti.

Nu reser några av oss till Gotska Sandön igen. Två och en halv mil sandstränder, varmt badvatten. Bär och svamp. Möjligheterna att komma med på det här stadiet är försvinnande små. Resan är förstas redan fullbokad, men visst kan man stå på väntelista för en eventuell återbudsplats.

Bo Zachrisson tel: 08-31 02 33 (b), 08-16 42 29 (a)

Örnäckningarna är hämtade ur föreningens arkiv om Gotska sandön.

Litteratur:

Albert Engström: Gotska sandön och FNSiNs egen Gotska sandön - en tvärfacklig beskrivning (medlemspris :-)

MANIFESTATION FÖR "EKOPARKSOMRÅDET"

Lördag - söndag 24 - 25 augusti

En sammankomst med artistuppträdanden för skydd åt Norra och Södra Djurgården, Haga-Brunnsviken, Ulriksdal och Sörenstorp planeras till 24-25 augusti. Detta programblad måste lämnas till tryckning innan detaljerna för sammankomsten fastställts. Ring mig om exakt tid och plats - välkommen!

Erik Elvers tfn. 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)

EKOMUSEUM BERGSLAGEN

Lördag - söndag 31 augusti - 1 sept.

OBS! Föranmälan senast 1 augusti!

Ekomuseum i Bergslagen är inte något vanligt museum. Att besöka det är att resa i tid och rum.

Skog, malm, vatten och kunskap i förening - det blev Bergslagen. Redan omkring år 400 f Kr utvann man järn ur myrmalm och rödjord vid Ängelsberg. I mitten av 1300-talet slog sig Engelbrekts farfar på järnhantering i Englikobyggning. Och 1777 började man att bygga Strömsholms kanal som skulle bli livsviktig för traktens ekonomi.

Nu, när Bergslagen oåterkalleligen har förändrats, har två län och sju kommuner gemensamt åstadkommit ett levande museum av bygden.

Vi planerar att ägna några sommandagar åt detta ekologiska och ekonomiska "museum". Vi inkvarterar oss hos föreningens vänner Margareta Lindblad och Willy Westby, kända tågresenärer och författare av resehandböcker.

Preliminär resplan:**Lördag:**

Vi avreser med tåg från Stockholm ca 8.30 mot Västerås, där vi byter till buss. I Surahammar ser vi Stenhuset och Bruksmuseet. Vi far vidare med buss till Ramnäs, där vi kan se Lancashiresmedjan. Med VL-tåg far vi så till Ängelsberg,

där vi eventuellt kan ordna ett besök på oljeön.

Söndag:

Vi far med VL-tåg från Ängelsberg till Fagersta, där vi beser på Ekomagasinet. Sedan fortsätter vi till Norberg för att se på Polhemshjulet och Svinryggens gruvor, Mossgruveparken, Klackbergs gruvfält m m.

Efter ett par väl använda dagar är det så dags att återvända med tåg till Stockholm, dit vi räknar med att anlända på söndagkvällen.

Vi bör helst vara minst tio personer. Då kan vi få rabatt hos SJ (annars kostar den resan ca 260:- per person). Resorna med VL-tåg och buss kostar 75 - 100 per person. Därtill kommer inträdesavgifter, logi och förstas måltider.

Även om det är långt till 1 augusti så är det nödvändigt för planeringen med föranmälan senast den 1 augusti - gärna tidigare.

Benita Jansson, tel. 08-91 71 32 (b) 08-666 86 42 (a)

HARTSÖ-ENSKÄR

Lördag - söndag 14 - 15 september

Traditionell fågel- och skärgårdsexkursion i höstflyttningstider. Förutom flyttfåglar finns t ex alltid havsörn i närheten. Övernattning sker i tält och full fältutrustning erfordras, d v s tält, sovsäck, stormkök, mat och även dricksvatten som saknas på ön. Utresan är beräknad till kl 9.00 på lördagen från Studsvik eller Källvik och återfärd omkring kl 15 på söndagen. Båtresan tar ca en timme och kostar ca 100 kronor per person. Vi reser i egna bilar till sedvanlig kostnad av halv statlig bilerättning. Begränsat deltagarantal.

Anmälan senast den 5 september till Ola och Pia Eriksson Björkuddsvägen 18 B, 178 34 Ekerö, tel 0756-330 27. Pia (arbetet) 08-34 91 10.

FÖRENINGEN NATUR OCH SAMHÄLLE I NORDEN
Box 49015
100 28 STOCKHOLM

Lokal: Upplandsgatan 80. Sthlm, 08-33 49 59

Medlemsavgifter:

Fullbetalande: 110 kr per år.
Familjemedlem: 25 kr per år.
Ny medlem efter 30/6: 55 kr.

Avgiften sättes in på postgirokonto 67 01 50-2.

FUNKTIONÄRER

Styrelse

Ordförande: Anders Schärström
Kometvägen 49
183 33 Täby
08-758 30 03 (b)
08-665 29 00 (a)

Övriga ledamöter:
Ola Eriksson
Björkuddsvägen 18 B
178 34 Ekerö
0756-330 27 (b)

Vice ordf: Pia Eriksson
Björkuddsvägen 18 B
178 34 Ekerö
0756-330 27 (b)
08-34 91 10 (a)

Sekreterare: PeO Sundqvist
Grubbens gata 9
112 32 Stockholm
08-50 73 19 (b)
08-53 71 92 (a)

Kassör: Erik Elvers
Illerstigen 28
171 71 Solna
08-85 84 88 (b)
08-788 29 98 (a)

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40 nb
161 40 Bromma
08-25 03 35 (b)
08-616 2196 (a)

Kaj Valtersson
Värdshusvägen 20, 7 tr
145 50 Norsborg
0753-815 87 (b)
08-16 23 91 (a)

Bo Zachrisson
Birkagatan 2
113 36 Stockholm
08-31 02 33 (b)
08-16 42 29 (a)

SVAMPEXKURSION

Söndag 22 september

Svampexkursioner har vi inte varit bortskämda med i föreningen på flera år. Därför är det hög tid nu. Vi samlas ut- anför T-banestationen i Björkhagen kl 10.00 och beger oss sedan ut i Nackareservatet för att söka ingredienser till höstens stuvningar, grytor och soppor. Svampar som vi inte är säkra på kan vi analysera tillsammans. Matsäck hör förstås till.

Claes Göran Ström 08-19 12 52 (b)

BILLUDDEN

Lördag 28 sept.

Vi gör en heldagsexkursion under ledning av Karl-Erik Perhans från naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet till Billudden i norra Uppland. Här är landhöjningen snabb - udden blir en dm bredare var adertonde månad.

Vi samåker i bilar. Kostnaden för exkursionen uppskattas till 50 kronor plus bensinersättning. Samling vid Odenplan - hörnet Karlbergsvägen och Upplandsgatan, mitt emot kyrkan. Samlingstid, exakt kostnad och andra detaljer kommer att meddelas deltagarna i särskild ordning.

Föranmälan senast den 26 september.

Erik Elvers 08-85 84 88 (b) 08-788 2998 (a)

Programkommitté

Benita Jansson
Sköntorpsvägen 49
121 65 Johanneshov
08-91 71 32 (b)
08-666 86 42 (a)

Kjell-Åke Ingemansson
Hasselquistvägen 10
121 46 Johanneshov
08-48 35 28 (b)

Anders Tunevi
Swedenborgsgatan 21:242
118 27 Stockholm
08-720 22 67 (b)
08-92 20 15 (a)

Kontaktpersoner

FNSiN- Höga kusten
Lena Hermansson
Svanö 25
870 40 Lunde
0612-303 50 (b)

FNSiN-Skåne
Eva Marie Widmark
Bärsärkagången 10
223 75 Lund
046-14 73 11 (b)

FNSiN-Uppland
Sven A Nyberg
Valthornsv. 31
752 50 Uppsala
018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
Lena Sewall
Älvros gatan 4
654 61 Karlstad
054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
Håkan Bley
Vattengatan 13
602 20 Norrköping
011-12 46 42 (b)
011-19 11 04 (a)

Kraftfulla insatser krävs

för att rädda Norra och Södra Djurgården,
Haga-Brunnsviken och Ulriksdal/Sörentorp.

Har stadens politiker tappat balans och förnuft? Man skulle kunna tro det, när stadens parker och offentliga öppna platser börjar offras för bostadsbebyggelse och kontor. Stadens parker är lika omistliga som gator och byggnader. Stockholms stora tillgångar på parker och grönområden har gjort vår storstad attraktiv att leva och verka i.

I storstadsbegreppet ingår en evig efterfrågan på central mark för exploatering. Tillfredsställer man den, förkvävs staden. Detta måste våra politiker inse.

Staden förkvävs inte på en gång. Att ta en bit i taget kan lätt framställas som oskyldigt. Men för den som har kunskap och kurage att se i ett helhetsperspektiv blir insikten förfärande. Stockholms översiktsplan upptar här naturskyddsområde för huvuddelen, men undantar Bergiusvägens dalgång, Fisksjöäng, Torphagen, Lilla Frescati. De måste ingå.

Stadens parker får inte bli brickor i det politiska spelet att överleva ett val, vare sig det gäller bostäder eller skatter.

Har inte Stockholm mer mark måste expansionen ske i andra kommuner. Att bygga bostäder på Djurgårdsmark är djupt olyckligt och måste på alla sätt förhindras. Djurgårdsmarken är riksintresse och vår allra viktigaste kulturmark och rekreationsområde.

Oerhört slående och imponerande är helheten av vattenlandskap och skogar från Östersjön rakt genom huvudstaden med Lilla och Stora Värtan, Stocksundsviken, Husarviken, Laduviken, Brunnsviken över Hagaparken upp till Ulriksdal och Edsvikens västra strand. Här möter ett kulturlandskap av oemotståndlig skönhet och särdeles rik flora och fauna.

Redan 1913 väcktes frågan om att dra upp gränser för en bevarad, oförstörd natur på Djurgården i en riksdagsmotion av Karl Starbäck. Idag är denna fråga särskilt akut. Det område, som återstod att värna 1963 var ca en tredjedel av den fria mark, som fanns 1913. Den fick dock ett skydd då riksdagen och Stockholms kommun godkände 1963 års dispositionsplan för Djurgården. Denna har rivits upp genom

PROGRAMFÖRSLAG

Jag föreslår följande programpunkter:

Namn: -----

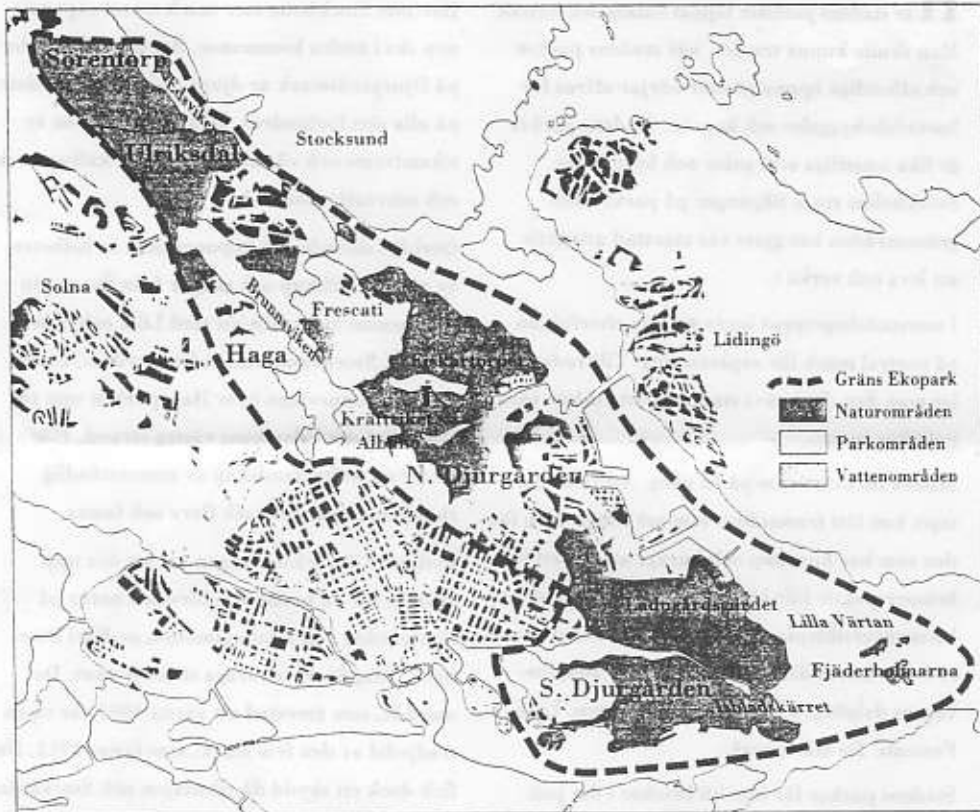
Telefon: -----

påtryckningar från Stockholms politiker. Nu hotas Norra Djurgården och Brunnsvikenområdet av stora exploateringsplaner, där Stockholms kommun intar en farligt aningslös

och pådrivande nyckelposition. Överst på listan står en omfattande bebyggelse i dalgången mellan Universitetet och Lappkärrsberget. Den bebyggelsen måste skrinläggas för alltid.

Undertecknade organisationer m fl vill med detta upprop och uttalande verka för att Norra och Södra Djurgården, Haga-Brunnsviken och Ulriksdal/Sörentorp förklaras som nationell park skyddad genom lag för all framtid från vidare exploatering för vår och kommande generationers skull.

Inringat område avser Ekoparken, som föreslagits av Naturens Hus i en utredning initierad av Ståthållarämbetet. Kartan visar Norra och Södra Djurgården, Fjäderholmarna, Haga-Brunnsviken och Ulriksdal/Sörentorp.

Frimärke
får du själv
stå för

FÖRENINGEN NATUR OCH SAMHÄLLE I NORDEN

BOX 49015

100 28 STOCKHOLM